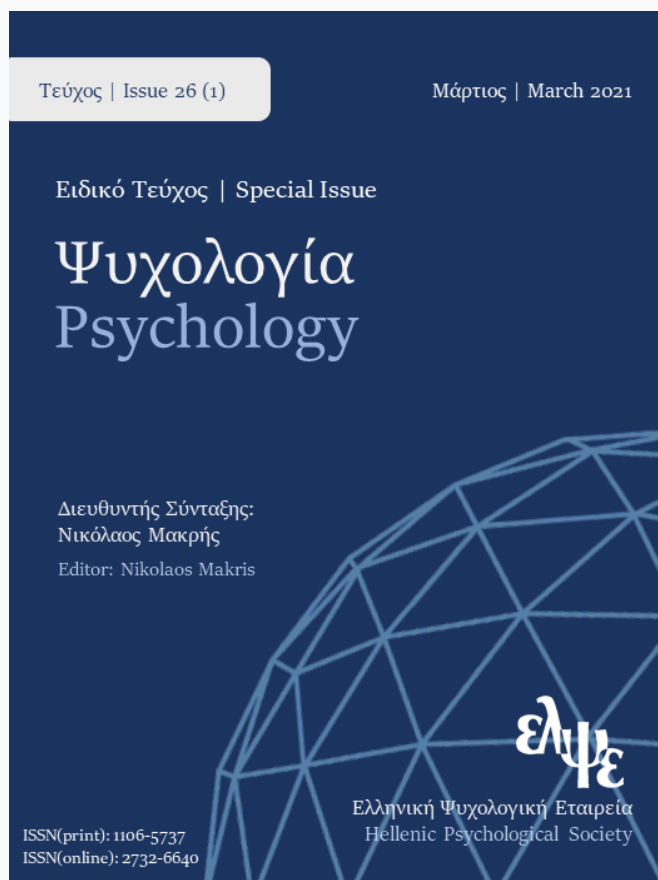

Psychology: the Journal of the Hellenic Psychological Society

Vol 26, No 1 (2021)

Special Issue: Developmental Psychology. Research, applications and implications

Materialistic values and well-being among Greek adolescents

Ekaterina N. Kornilaki

doi: [10.12681/psy_hps.26238](https://doi.org/10.12681/psy_hps.26238)

Copyright © 2021, Αικατερίνη Ν. Κορνηλάκη

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/).

To cite this article:

Kornilaki, E. N. (2021). Materialistic values and well-being among Greek adolescents. *Psychology: The Journal of the Hellenic Psychological Society*, 26(1), 201–210. https://doi.org/10.12681/psy_hps.26238

ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ | RESEARCH PAPER

Η επένδυση σε υλιστικές αξίες και η σχέση τους με το αίσθημα ευημερίας κατά την εφηβική ηλικία

Αικατερίνα Ν. ΚΟΡΝΗΛΑΚΗ¹¹Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Κρήτης

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ	ΠΕΡΙΛΗΨΗ
Αυτοεκτίμηση Εφηβεία Ικανοποίηση από τη ζωή Υλισμός Ψυχική ευημερία	Σκοπός της μελέτης είναι να εξετάσει εάν ο προσανατολισμός των εφήβων σε υλιστικές αξίες (materialistic values) σχετίζεται με την ψυχική τους ευημερία (well-being), όπως αυτή αξιολογείται με βάση τους δείκτες της αυτοεκτίμησης και της ικανοποίησης από τη ζωή. Επιπλέον, εξετάζεται η σχέση του υλισμού με τον αξιακό προσανατολισμό των εφήβων, όπως αυτός αποκαλύπτεται μέσα από τους ενδογενείς και εξωγενείς στόχους/προτεραιότητες που προκρίνουν για τη ζωή τους. Μελέτες σε ενήλικες δείχνουν ότι τα υψηλά επίπεδα υλισμού σχετίζονται με χαμηλή αυτοεκτίμηση, κατάθλιψη, προβλήματα ψυχοκοινωνικής προσαρμογής και χαμηλό αίσθημα ικανοποίησης από τη ζωή. Στη μελέτη συμμετείχαν 468 έφηβοι ηλικίας 13-15 ετών. Οι έφηβοι συμπλήρωσαν ένα ερωτηματολόγιο που περιελάμβανε την Κλίμακα Μέτρησης του Υλισμού του Richins (2004), ενώ το αίσθημα ψυχικής ευημερίας αξιολογήθηκε με α) την Κλίμακα Αυτοεκτίμησης του Rosenberg (1965) και β) την Κλίμακα Ικανοποίησης από τη Ζωή (Diener et al., 1985). Οι στόχοι/προτεραιότητες που θέτουν οι έφηβοι αξιολογήθηκαν με την Κλίμακα Στόχων/Προτεραιοτήτων των Kasser και Ryan (1993). Τα αποτελέσματα της μελέτης έδειξαν ότι η επένδυση σε υλιστικές αξίες σχετίζεται αρνητικά με την αυτοεκτίμηση των εφήβων αλλά και το αίσθημα ικανοποίησής τους από τη ζωή. Επίσης, ο υλισμός συνδέεται με ένα σύστημα αξιών που επενδύει σε εξωγενείς στόχους. Στη συζήτηση παρουσιάζονται οι διαφορετικές ερμηνείες αυτών των ευρημάτων και οι συνέπειές τους για την ψυχική υγεία των εφήβων.
ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ	
Αικατερίνα Κορνηλάκη Πανεπιστήμιο Κρήτης Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστημιούπολη Γάλλου, Ρέθυμνο 74100, Ελλάδα Email: ekornilaki@uoc.gr	

Ως υλισμός (materialism) ορίζεται η υιοθέτηση αξιών, στόχων και πεποιθήσεων που έχουν στο επίκεντρο την απόκτηση πλούτου και υλικών αγαθών που προσδίδουν στο άτομο κύρος (Dittmar et al., 2014), ενώ κατά τους Richins και Dawson (1992, σελ. 307) ως υλισμός ορίζεται «η ιδιαίτερη σημασία που ο άνθρωπος προσδίδει στα υλικά αγαθά και την κατοχή τους, θεωρώντας τα ως μέσο για να βιώσει επιθυμητές ψυχικές καταστάσεις, όπως είναι η χαρά και η ευτυχία». Οι περισσότερες σύγχρονες προσεγγίσεις θεωρούν τον υλισμό ως ένα σύστημα αξιών που οδηγεί το άτομο σε έναν τρόπο ζωής που έχει στο επίκεντρό του την απόκτηση και κατανάλωση υλικών αγαθών. Ο λόγος που η κτήση υλικών αγαθών κατέχει κεντρικό ρόλο στη ζωή του ατόμου είναι η πεποίθηση ότι του προσδίδουν ικανοποίηση, χαρά και ευτυχία. Συνακόλουθα, οι υλιστές τείνουν να αξιολογούν τόσο τους εαυτούς τους όσο και τους ανθρώπους γύρω τους με βάση το πλήθος και το είδος των υλικών αγαθών που διαθέτουν (Richins & Dawson, 1992).

Αν και η απόκτηση υλικών αγαθών είναι απόλυτα θεμιτή και αποτελεί μέρος του καθημερινού αγώνα επιβίωσης όλων, ωστόσο, όταν το άτομο επενδύει σε αυτά ψυχολογικά, όταν τα θεωρεί όχημα για τη δική του ευτυχία, όταν προσπαθεί να προσδιορίσει ποιος είναι μέσω των όσων κατέχει ή όταν προσδίδει αξία στον εαυτό του επειδή κατέχει,

αυτό επηρεάζει αρνητικά πολλούς δείκτες της ψυχικής του υγείας (Kasser, 2016). Μελέτες σε ενήλικες στις ΗΠΑ, το Ηνωμένο Βασίλειο αλλά και την Ασία έχουν δείξει ότι το υψηλό επίπεδο υιοθέτησης υλιστικών αξιών σχετίζεται με χαμηλό επίπεδο ευημερίας (well-being), χαμηλή αυτοεκτίμηση, υψηλά επίπεδα βίωσης αρνητικών συναισθημάτων, άγχος, κατάθλιψη και προβλήματα υγείας (για αναλυτική ανασκόπηση της βιβλιογραφίας βλ. Dittmar et al., 2014). Επίσης, η αύξηση του υλισμού έχει συνδεθεί με δυσκολίες στην ψυχοκοινωνική συμπεριφορά των ατόμων όπως υψηλά επίπεδα ναρκισσισμού (Kasser & Ryan, 1996), χαμηλή ενσυναίσθηση (Sheldon & Kasser, 1995), μειωμένη προκοινωνική συμπεριφορά (Briggs et al., 2007) καθώς και τάση για αντικοινωνική συμπεριφορά (Kasser & Ryan, 1993).

Ως προς το ερώτημα γιατί ο υλισμός συσχετίζεται με τα παραπάνω αρνητικά ευρήματα, έχουν προταθεί διαφορετικές ερμηνείες. Μία ερμηνεία είναι ότι οι υλιστές βιώνουν έντονα την απόκλιση ανάμεσα στο πλήθος των υλικών αγαθών που κατέχουν και στο πλήθος των αγαθών που θα επιθυμούσαν να κατέχουν. Αυτή η σύγκριση «προς τα πάνω» έχει ως αποτέλεσμα να νιώθουν ανεπαρκείς και να οδηγούνται σε αρνητικές αυτοαξιολογήσεις. Αυτό τους καθιστά ψυχολογικά ευάλωτους και μπορεί να ερμηνεύσει τις αρνητικές συσχετίσεις του υλισμού, καθώς όταν κάποιος δεν μπορεί να ικανοποιήσει την επιθυμία του να αποκτήσει όλα όσα επιθυμεί είναι αναμενόμενο να βιώνει αρνητικές ψυχικές καταστάσεις (Dittmar, 2008). Μια άλλη ερμηνεία θεωρεί ότι τα άτομα υιοθετούν υλιστικές αξίες όταν έρχονται αντιμέτωπα με καταστάσεις ή συναισθήματα ανασφάλειας. Για παράδειγμα, άτομα που βιώνουν οικονομικές δυσκολίες και περιόδους αβεβαιότητας ή παιδιά που τα μεγαλώνουν ψυχρές και ελεγκτικές μητέρες αποδίδουν μεγαλύτερη αξία στα υλικά αγαθά (Kasser et al., 1995). Ο υλισμός είναι επομένως το σύμπτωμα μιας ψυχολογικής ανασφάλειας που εκδηλώνεται με χαμηλά επίπεδα ευημερίας και ικανοποίησης του ατόμου (Kasser, 2002). Μια τρίτη ερμηνεία υποστηρίζει ότι το συνεχές κυνήγι των υλικών αγαθών δημιουργεί έναν τρόπο ζωής που παρεμποδίζει το άτομο να ικανοποιήσει τις πραγματικές και βαθύτερες ψυχικές του ανάγκες. Σύμφωνα με τη θεωρία του αυτοκαθορισμού (self-determination theory), αυτές είναι οι ανάγκες της αυτονομίας, της ανάπτυξης των δυνατοτήτων του ατόμου, της επαφής και ουσιαστικής επικοινωνίας με τους ανθρώπους και της προσφοράς στο κοινωνικό σύνολο (Deci & Ryan, 2000. Kasser, 2002), ανάγκες που δεν ικανοποιούνται όταν το άτομο είναι προσανατολισμένο στην απόκτηση υλικών αγαθών.

Η μελέτη του υλισμού έχει εστιάσει κυρίως σε ενήλικες και λιγότερο σε παιδιά ή εφήβους. Ωστόσο, είναι αναγκαία η μελέτη του υλισμού σε αυτές τις ηλικιακές ομάδες, καθώς μελέτες στις ΗΠΑ δείχνουν ότι η επένδυση σε υλιστικές αξίες παρουσιάζει αυξητική τάση στους νέους, με τη διαφήμιση και την προβολή καταναλωτικών προτύπων να ευθύνονται εν μέρει για την ανοδική αυτή τάση (Twenge & Kasser, 2013). Χαρακτηριστικά, αναφέρεται ότι περίπου τα μισά από τα παιδιά προεφηβικής και εφηβικής ηλικίας προτιμούν να πηγαίνουν για ψώνια από το να κάνουν οτιδήποτε άλλο (Schor, 2004), ενώ δηλώνουν ότι αυτό που κυρίως τα ενδιαφέρει όταν μεγαλώσουν είναι να βρουν μια δουλειά που θα τους αποφέρει πολλά χρήματα (Nairn et al., 2007).

Οι αρνητικές επιπτώσεις του υλισμού παρατηρούνται ήδη από τη νεαρή αυτή ηλικία. Έχει βρεθεί ότι ο υλισμός συσχετίζεται με χαμηλά επίπεδα αυτοεκτίμησης (Chaplin & John, 2007), χαμηλά επίπεδα ικανοποίησης από τη ζωή (Easterbrook et al., 2014. Oprea et al., 2012), συναισθηματικά προβλήματα και προβλήματα συμπεριφοράς (Flouri, 2004), προβλήματα με τους συνομηλίκους (Banerjee & Dittmar, 2008), μειωμένα κίνητρα για μάθηση (Ku et al., 2014) και χαμηλή σχολική επίδοση (Goldberg et al., 2003).

Παρά το γεγονός ότι ο υλισμός και οι επιπτώσεις του τυγχάνουν συστηματικής μελέτης από τη δεκαετία του '80 έως σήμερα, στη χώρα μας παρατηρείται σχεδόν απουσία μελέτης αυτής της ερευνητικής περιοχής. Θα είχε, ωστόσο, ιδιαίτερο ενδιαφέρον να εξετάσουμε την περίπτωση της Ελλάδας, καθώς η χώρα μας βρίσκεται ανάμεσα σε δύο παραδείγματα αξιών και τρόπου ζωής: το ατομικιστικό και το συλλογικό μοντέλο. Από τη μία μεριά, στα πρότυπα του δυτικού τρόπου ζωής ενθαρρύνεται η προσωπική ανάδειξη και ο καταναλωτικός τρόπος ζωής, που προβάλλει τον υλισμό ως απόδειξη προσωπικής επιτυχίας, ενώ από την άλλη μεριά οι παραδοσιακές αξίες του τόπου δίνουν έμφαση όχι στην ύλη αλλά στις ανθρώπινες σχέσεις και στην επαφή με την κοινότητα με σκοπό το συλλογικό καλό και την κοινή πρόοδο.

Για τον λόγο αυτόν στην παρούσα μελέτη εξετάσαμε τον υλισμό και τη σχέση του με τους δείκτες ψυχικής ευημερίας σε μια ομάδα Ελλήνων εφήβων. Η επιλογή αυτής της ηλικιακής ομάδας αιτιολογείται από το γεγονός ότι επιδιώκαμε να διερευνήσουμε την υιοθέτηση των υλιστικών αξιών στο ξεκίνημά της. Η εφηβεία είναι μια περίοδος ανάπτυξης της ταυτότητας, περίοδος κατά την οποία το άτομο διερευνά τις προσωπικές ηθικές του αξίες και προτεραιότητες, τις αξίες του πολιτισμού του και τη σχέση του με τα μέλη της κοινότητάς του (Coleman, 2011). Ταυτόχρονα, κατά την αναπτυξιακή αυτή φάση το άτομο είναι ευάλωτο στις κοινωνικές πιέσεις που δέχεται από την ομάδα των συνομηλίκων και στις επιδράσεις της διαφήμισης, η οποία προβάλλει με ελκυστικό τρόπο το καταναλωτικό μοντέλο ζωής (Orpree et al., 2012). Επομένως, είναι πιθανό ο έφηβος κατά τη διερεύνηση της ταυτότητάς του να υιοθετήσει τις αξίες ενός υλιστικού προτύπου ζωής.

Συγκεκριμένα, σκοπός της μελέτης ήταν να εξετάσουμε α) κατά πόσο οι έφηβοι επενδύουν σε υλιστικές αξίες και β) τη σχέση του υλισμού με δείκτες της ψυχικής τους ευημερίας. Προκειμένου να εξετάσουμε τον υλισμό μέσα στο ευρύτερο σύστημα στόχων και προτεραιοτήτων που υιοθετούν οι έφηβοι, διερευνήσαμε επιπλέον κατά πόσο προκρίνουν εξωγενείς έναντι ενδογενών στόχων στη ζωή τους. Με άλλα λόγια, εξετάσαμε κατά πόσο οι έφηβοι είναι προσανατολισμένοι σε εξωγενείς στόχους, όπως είναι η απόκτηση πλούτου, η προβολή της εικόνας τους και η απόκτηση status, ή σε ενδογενείς στόχους, όπως είναι οι γνήσιες ανθρώπινες σχέσεις, το καλό της κοινότητας στην οποία ανήκουν και η προσωπική τους αυτοπραγμάτωση. Άλλωστε, σύμφωνα με τη θεωρία του αυτοκαθορισμού, οι αρνητικές συσχετίσεις του υλισμού ερμηνεύονται από την παραμέληση των βαθύτερων ψυχολογικών αναγκών, οι οποίες ικανοποιούνται μόνο όταν τα άτομα θέτουν ενδογενείς στόχους στη ζωή τους (Deci & Ryan, 2000).

Υποθέσαμε ότι θα υπάρχει αρνητική συσχέτιση του υλισμού με τους δείκτες ψυχικής ευημερίας, δηλαδή με την αυτοεκτίμηση και το αίσθημα ικανοποίησης από τη ζωή, όπως άλλωστε έχουν δείξει αντίστοιχες μελέτες με ενήλικες. Επίσης, υποθέσαμε ότι ο προσανατολισμός σε εξωγενείς στόχους θα σχετίζεται θετικά με την υιοθέτηση υλιστικών αξιών, καθώς η επένδυση σε υλιστικές αξίες υπηρετεί ένα αξιακό σύστημα προσανατολισμένο σε εξωγενείς στόχους.

Μεθοδολογία

Συμμετέχοντες

Στη μελέτη συμμετείχαν 468 έφηβοι (205 αγόρια και 263 κορίτσια) με μέσο όρο ηλικίας 14,2 (εύρος ηλικίας: 13,3-15,4 ετών). Τα παιδιά φοιτούσαν στη Β' (99 αγόρια και 159 κορίτσια μέσης ηλικίας 13,8 ετών) και Γ' γυμνασίου (106 αγόρια και 109 κορίτσια μέσης ηλικίας 14,8 ετών) 2 αστικών και 2 περιφερειακών σχολείων της πόλης του Ηρακλείου Κρήτης, τα οποία επελέγησαν με συμπτωματική δειγματοληψία. Στη μελέτη συμμετείχαν οι μαθητές που το επιθυμούσαν και είχαν τη γραπτή συναίνεση των γονιών τους.

Μεθοδολογικά εργαλεία

Οι συμμετέχοντες συμπλήρωσαν ανώνυμα ένα δομημένο ερωτηματολόγιο το οποίο, πέρα από δημογραφικές πληροφορίες, περιελάμβανε μια σειρά από κλίμακες οι οποίες αξιολόγησαν α) τον υλισμό, β) την ψυχική ευημερία και γ) τους στόχους/προτεραιότητες του ατόμου. Οι κλίμακες μεταφράστηκαν στην ελληνική γλώσσα μέσω της διαδικασίας της αντίστροφης μετάφρασης, καθώς δεν βρέθηκαν προσαρμοσμένες και δημοσιευμένες στα ελληνικά. Οι κλίμακες και τα ψυχομετρικά τους χαρακτηριστικά περιγράφονται αναλυτικά στη συνέχεια.

Η αξιολόγηση του υλισμού. Για την αξιολόγηση του υλισμού δόθηκε η Κλίμακα Μέτρησης Υλιστικών Αξιών (Material Values Scale, MVS) του Richins (2004). Η κλίμακα αυτή απαρτίζεται από 18 προτάσεις οι οποίες κατανέμονται ισάριθμα σε 3 υποκλίμακες που μετρούν 3 διαστάσεις του υλισμού: i) της ευτυχίας, ότι δηλαδή η κατοχή αγαθών εξασφαλίζει την ευτυχία στο άτομο (π.χ. «Θα ήμουν πιο ευτυχισμένος, αν μπορούσα να αγοράσω περισσότερα πράγματα»), ii) της επιτυχίας, ότι δηλαδή η κατοχή αγαθών είναι απόδειξη μιας επιτυχημένης πορείας στη ζωή (π.χ. «Θαυμάζω τους ανθρώπους που διαθέτουν ακριβά σπίτια, αυτοκίνητα και ρούχα»), και iii) της κεντρικότητας, δηλαδή ότι η απόκτηση αγαθών αποτελεί κεντρικό και κατευθυντήριο άξονα στη ζωή του ατόμου (π.χ. «Συνήθως αγοράζω μόνο όσα χρειάζομαι»). Οι προτάσεις της κλίμακας αξιολογούνται σε πεντάβαθμη κλίμακα (όπου 1 = διαφωνώ

απόλυτα και 5 = συμφωνώ απόλυτα). Η κλίμακα βαθμολογείται αφού γίνει αντιστροφή της βαθμολογίας στις προτάσεις που απαιτείται, υπολογίζοντας τον μέσο όρο του συνόλου των 18 προτάσεων. Επίσης, μπορεί να αξιολογηθεί καθεμία από τις 3 διαστάσεις του υλισμού υπολογίζοντας τον μέσο όρο των προτάσεων κάθε υποκλίμακας. Όσο υψηλότερος είναι ο μέσος όρος της κλίμακας ή υποκλίμακας τόσο μεγαλύτερη είναι η επένδυση σε υλιστικές αξίες. Τα αποτελέσματα της κλίμακας, σύμφωνα με τον δημιουργό της, έχουν ικανοποιητική εσωτερική συνοχή (Cronbach's alpha = 0,86), ενώ στην παρούσα μελέτη ο δείκτης Cronbach's alpha ήταν 0,81.

Η αξιολόγηση της ψυχικής ευημερίας. Για την αξιολόγηση της ευημερίας των εφήβων επιλέχθηκαν 2 κλίμακες, καθεμία από τις οποίες αξιολογεί και διαφορετική διάσταση της ευημερίας του ατόμου. Αυτές ήταν:

i) Η Κλίμακα Ικανοποίησης από τη Ζωή (The Satisfaction with Life Scale, SWLS) των Diener et al. (1985), η οποία ανήκει στην κατηγορία των εργαλείων που αξιολογούν τη συνολική εμπειρία του ατόμου για την ποιότητα της ζωής του. Η κλίμακα απαρτίζεται από 5 προτάσεις οι οποίες αξιολογούνται σε επτάβαθμη κλίμακα (όπου 1 = καθόλου και 7 = πάρα πολύ). Παραδείγματα προτάσεων της κλίμακας είναι τα εξής: «Μέχρι στιγμής έχω αυτά που θεωρώ σημαντικά για τη ζωή μου», «Οι συνθήκες της ζωής μου είναι άριστες». Όσο υψηλότερη είναι η βαθμολογία στην κλίμακα, ως μέσος όρος του αθροίσματος των 5 προτάσεων, τόσο υψηλότερη είναι και η ικανοποίηση του ατόμου από τη ζωή του. Η αξιοπιστία των αποτελεσμάτων της κλίμακας κατά τους κατασκευαστές της είναι υψηλή (Cronbach's alpha = 0,87), ενώ στην παρούσα μελέτη βρέθηκε να είναι ικανοποιητική (Cronbach's alpha = 0,79).

ii) Η Κλίμακα Αυτοεκτίμησης (Self-Esteem Scale) του Rosenberg (1965). Η κλίμακα αυτή απαρτίζεται από 10 προτάσεις που αξιολογούν τη συνολική αυτοεκτίμηση του ατόμου. Ο ερωτώμενος καλείται να σημειώσει τον βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας του με τις προτάσεις αυτές σε τετράβαθμη κλίμακα (όπου 0 = διαφωνώ απόλυτα και 3 = συμφωνώ απόλυτα). Παραδείγματα προτάσεων της κλίμακας είναι τα εξής: «Θεωρώ ότι έχω αρκετά καλά στοιχεία», «Γενικά τείνω να αισθάνομαι ότι είμαι μια αποτυχία». Η βαθμολογία της κλίμακας ως άθροισμα του σκορ κάθε πρότασης δύναται να κυμαίνεται από το 0 έως το 30, με την υψηλή βαθμολογία να σημαίνει υψηλή αυτοεκτίμηση. Η κλίμακα αυτή έχει ίσως χρησιμοποιηθεί περισσότερο από κάθε άλλη για τη μέτρηση της αυτοεκτίμησης, καθώς είναι σύντομη και αξιόπιστη (Cronbach's alpha = 0,82). Στην παρούσα μελέτη η αξιοπιστία των αποτελεσμάτων της κλίμακας ήταν ικανοποιητική (Cronbach's alpha = 0,83).

Η αξιολόγηση των στόχων/προτεραιοτήτων του ατόμου. Για την αξιολόγηση των στόχων/προτεραιοτήτων του ατόμου δόθηκε η Κλίμακα Στόχων/Προτεραιοτήτων (Aspiration Index) των Kasser και Ryan (1993). Η κλίμακα απαρτίζεται από 30 προτάσεις στις οποίες ο ερωτώμενος καλείται να δηλώσει τον βαθμό στον οποίο ο στόχος που περιγράφεται σε κάθε πρόταση είναι σημαντικός για τον ίδιο. Κάθε πρόταση βαθμολογείται σε επτάβαθμη κλίμακα (όπου 1 = δεν ισχύει καθόλου και 7 = ισχύει απόλυτα). Η κλίμακα απαρτίζεται από 6 υποκλίμακες των 5 προτάσεων η καθεμία. Τρεις υποκλίμακες μετρούν εξωγενείς στόχους, δηλαδή στόχους που σχετίζονται με την απόκτηση πλούτου (wealth), διασημότητας (fame) και εξωτερικής εικόνας (image). Οι υπόλοιπες 3 υποκλίμακες αξιολογούν ενδογενείς στόχους, όπως είναι η προσφορά στο κοινωνικό σύνολο (community), η προσωπική ανάπτυξη (personal growth) και η βίωση ουσιαστικών σχέσεων με τους άλλους (relationships). Παραδείγματα προτάσεων είναι τα ακόλουθα: Είναι σημαντικό για μένα... «να έχω αληθινές σχέσεις που να αντέχουν στο χρόνο», «να εργαστώ για να κάνω την κοινωνία μας καλύτερη», «να με θαυμάζουν πολλοί», «να γίνω διάσημος». Η βαθμολογία κάθε συμμετέχοντα υπολογίζεται εξάγοντας τον μέσο όρο των ενδογενών και των εξωγενών προτάσεων. Στην παρούσα μελέτη, παραγοντική ανάλυση με τη μέθοδο ανάλυσης των κυρίων συνιστωσών και περιστροφή Varimax ανέδειξε την ύπαρξη δύο παραγόντων, των εξωγενών στόχων με φορτίσεις από 0,82 έως 0,87 και των ενδογενών στόχων με φορτίσεις από 0,77 έως 0,81. Η αξιοπιστία των στοιχείων που εξετάζαν εξωγενείς στόχους ήταν υψηλή (Cronbach's alpha = 0,89) όπως και αυτών που εξετάζαν ενδογενείς στόχους (Cronbach's alpha = 0,80).

Διαδικασία

Οι έφηβοι συμπλήρωσαν τα ερωτηματολόγια στον χώρο του σχολείου. Το ερωτηματολόγιο απαιτούσε περίπου 20-30 λεπτά για τη συμπλήρωσή του. Η ερευνήτρια ήταν διακριτικά παρούσα προκειμένου να απαντήσει σε τυχόν απορίες των συμμετεχόντων.

Αποτελέσματα

Προκειμένου να διερευνηθεί το πρώτο ζητούμενο της μελέτης, δηλαδή το κατά πόσο οι έφηβοι επενδύουν σε υλιστικές αξίες, υπολογίστηκε η επίδοσή τους στην κλίμακα του υλισμού αλλά και στις άλλες κλίμακες που χορηγήθηκαν. Στον Πίνακα 1 παρουσιάζονται οι μέσοι όροι (Μ.Ο.) και οι τυπικές αποκλίσεις (Τ.Α.) σε όλες τις κλίμακες και υποκλίμακες του ερωτηματολογίου.

Αξίζει να σημειωθεί ότι ο Μ.Ο. του υλισμού βρίσκεται λίγο πιο πάνω από το μέσον της κλίμακας (3), ενώ ο Μ.Ο. των ενδογενών στόχων/προτεραιοτήτων είναι σαφώς υψηλότερος από τον αντίστοιχο των εξωγενών στόχων. Οι έφηβοι φαίνεται να είναι ικανοποιημένοι από τη ζωή τους, ενώ η αυτοεκτίμησή τους είναι σε μεσαίο επίπεδο.

Για τη διερεύνηση τυχόν διαφοροποιήσεων ως προς τις τρεις διαστάσεις του υλισμού, ανάλυση διακύμανσης με επαναλαμβανόμενες μετρήσεις έδειξε σημαντικές διαφορές ($F = 11,24, p < 0,001$), με τη διάσταση της ευτυχίας να διαφέρει σημαντικά από τη διάσταση της επιτυχίας (post-hoc Bonferroni, $p = 0,01$) και τη διάσταση της κεντρικότητας (post-hoc Bonferroni, $p < 0,001$).

Διαφοροποιήσεις υπήρχαν και ως προς τις διαστάσεις των εξωγενών στόχων. Ανάλυση διακύμανσης με επαναλαμβανόμενες μετρήσεις έδειξε σημαντικές διαφορές ($F = 283,80, p < 0,001$), με κάθε διάσταση να διαφέρει σημαντικά από τις υπόλοιπες (post-hoc Bonferroni, $p < 0,001$). Αντίστοιχα ήταν τα ευρήματα και για τους ενδογενείς στόχους, καθώς υπήρξαν σημαντικές διαφορές μεταξύ των τριών διαστάσεων ($F = 166,27, p < 0,001$), με όλες τις διαστάσεις να διαφέρουν σημαντικά μεταξύ τους (post-hoc Bonferroni, $p < 0,001$).

Πίνακας 1

Μέσοι όροι και τυπικές αποκλίσεις στις κλίμακες και τις υποκλίμακες που χορηγήθηκαν

	<i>Μ.Ο.</i>	<i>Τ.Α.</i>
Υλισμός	3,23	0,54
Διάσταση ευτυχίας	3,33	0,82
Διάσταση επιτυχίας	3,22	0,66
Διάσταση κεντρικότητας	3,15	0,63
Ικανοποίηση από τη ζωή	5,19	1,04
Αυτοεκτίμηση	19,52	4,75
Εξωγενείς στόχοι	3,60	0,80
Πλούτος	4,09	1,50
Διασημότητα	2,85	1,39
Εικόνα	3,88	1,45
Ενδογενείς στόχοι	6,23	0,67
Προσωπική ανάπτυξη	6,25	0,80
Κοινότητα	5,79	1,07
Ανθρώπινες σχέσεις	6,64	0,66

Προκειμένου να εκπληρώσουμε τον δεύτερο σκοπό της μελέτης μας, δηλαδή τη διερεύνηση της σχέσης του υλισμού με τους δείκτες ψυχικής ευημερίας αλλά και τους στόχους/προτεραιότητες των εφήβων, προβήκαμε σε μια σειρά συσχετίσεων Pearson's R, τα αποτελέσματα των οποίων παρουσιάζονται στον Πίνακα 2.

Πίνακας 2

Οι συσχετίσεις Pearson's *R* των παραγόντων που μελετήθηκαν

	1	2	3	4	5	6
Υλισμός	-	-	-	-	-	-
Ικανοποίηση από τη ζωή	-0,22**	-	-	-	-	-
Αυτοεκτίμηση	-0,13*	0,55**	-	-	-	-
Ενδογενείς στόχοι	-0,14**	0,21**	0,12*	-	-	-
Εξωγενείς στόχοι	0,67**	-0,04	0,03	0,11*	-	-

* Η συσχέτιση είναι σημαντική σε επίπεδο 0,05. ** Η συσχέτιση είναι σημαντική σε επίπεδο 0,01.

Όπως φαίνεται στον Πίνακα 2, ο υλισμός σχετίζεται αρνητικά με το αίσθημα ευημερίας των εφήβων, όπως αυτό μετρήθηκε με την κλίμακα ικανοποίησης από τη ζωή και την κλίμακα αυτοεκτίμησης. Είναι δε χαρακτηριστική η θετική του συσχέτιση με τους εξωγενείς στόχους/προτεραιότητες και η αρνητική σχέση του με τους ενδογενείς στόχους.

Προκειμένου να εξετάσουμε ποιοι από τους παράγοντες που μελετήθηκαν προβλέπουν την υιοθέτηση υλιστικών αξιών, πραγματοποιήσαμε πολλαπλή γραμμική παλινδρόμηση με μεταβλητή απόκρισης τον υλισμό και μεταβλητές πρόβλεψης την αυτοεκτίμηση, την ικανοποίηση από τη ζωή, τους ενδογενείς και τους εξωγενείς στόχους (Πίνακας 3). Όλοι οι παράγοντες, εκτός από την αυτοεκτίμηση, ήταν στατιστικά σημαντικοί, εξηγώντας το 51% της διακύμανσης του υλισμού [$R^2 = 0,51$, $F(4, 463) = 121,48$, $p < 0,001$]. Συγκεκριμένα, η επένδυση σε εξωγενείς στόχους συνεισφέρει θετικά στον υλισμό, ενώ η επένδυση σε ενδογενείς στόχους και η ικανοποίηση από τη ζωή συνεισφέρει αρνητικά.

Πίνακας 3

Αποτελέσματα πολλαπλής γραμμικής παλινδρόμησης με μεταβλητή απόκρισης τον υλισμό

	<i>B</i>	<i>SE B</i>	β	<i>p</i>
Ικανοποίηση από τη ζωή	-0,086	0,021	-0,16	< 0,001
Αυτοεκτίμηση	0,005	0,004	0,041	0,29
Ενδογενείς στόχοι	-0,147	0,027	-0,183	< 0,001
Εξωγενείς στόχοι	0,300	0,014	0,68	< 0,001

Συζήτηση

Η μελέτη αυτή είχε ως σκοπό να διερευνήσει τον βαθμό στον οποίο οι Έλληνες έφηβοι επενδύουν σε υλιστικές αξίες καθώς και τη σχέση του υλισμού με δείκτες της ψυχικής τους ευημερίας. Πρόκειται, στον βαθμό που γνωρίζουμε, για την πρώτη μελέτη στη χώρα μας που αξιολογεί την επένδυση σε υλιστικές αξίες σε αυτή την ηλικιακή ομάδα. Τα ευρήματά της δείχνουν ότι οι έφηβοι βρίσκουν αρκετά ελκυστικές τις υλιστικές αξίες. Το επίπεδο του υλισμού είναι συγκρίσιμο με αυτό άλλων ερευνών σε εφηβικό πληθυσμό, αν όχι ελαφρώς υψηλότερο (Chan, 2013. Chang & Prendergast, 2008. Easterbrook et al., 2014). Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το εύρημα ότι οι έφηβοι σημείωσαν ιδιαίτερα υψηλή βαθμολογία στη διάσταση του υλισμού που τον συνδέει με την ευτυχία. Η πεποίθηση ότι η απόκτηση υλικών αγαθών συνεπάγεται την ευτυχία ενδεχομένως να τροφοδοτεί το ενδιαφέρον τους για την απόκτησή τους. Άλλωστε, από τους εξωγενείς στόχους, η απόκτηση πλούτου συγκέντρωσε το υψηλότερο σκορ, φανερώνοντας ότι η απόκτηση υλικών αγαθών είναι ιδιαίτερα επιθυμητή.

Αναφορικά με το ερώτημα πώς σχετίζεται ο υλισμός με την ψυχική ευημερία των εφήβων, αξιολογήσαμε το αίσθημα ικανοποίησης από τη ζωή και την αυτοεκτίμησή τους. Αρχικά να σημειωθεί ότι οι έφηβοι φάνηκε να είναι αρκετά ικανοποιημένοι από τη ζωή τους, ενώ η αυτοεκτίμησή τους ήταν σε μεσαίο επίπεδο. Μελέτες έχουν δείξει ότι κατά την εφηβική ηλικία παρατηρείται μια κάμψη στην αυτοεκτίμηση, καθώς τότε συντελούνται πολλές βιοσωματικές αλλαγές και οι έφηβοι αρχίζουν να γίνονται ιδιαίτερα κριτικοί απέναντι στον εαυτό τους (Chaplin & John, 2007). Στη μελέτη μας βρέθηκε η αναμενόμενη θετική και ισχυρή συσχέτιση αυτοεκτίμησης και ικανοποίησης από τη ζωή, παράγοντες και οι δύο σημαντικοί για την ψυχική υγεία των νέων.

Όσον αφορά τη σχέση υλισμού και ψυχικής ευημερίας, βρέθηκε ότι ο υλισμός σχετίζεται αρνητικά τόσο με το αίσθημα ικανοποίησης από τη ζωή όσο και με την αυτοεκτίμηση του ατόμου. Συγκεκριμένα, το εύρημα για τη σχέση υλισμού και ικανοποίησης από τη ζωή βρίσκεται σε συμφωνία με αυτά προηγούμενων μελετών (Easterbrook et al., 2014. Ku, 2014. Oprea et al., 2012). Αν και η παρούσα μελέτη είναι συσχετιστική και δεν μπορεί να οδηγήσει σε συμπεράσματα για το εάν ο υλισμός είναι η αιτία ή το αποτέλεσμα της χαμηλής ικανοποίησης από τη ζωή, υπάρχουν ενδείξεις ότι η σχέση αυτή είναι αμφίδρομη. Για παράδειγμα, διαχρονική μελέτη παιδιών ηλικίας 8-11 ετών στη Δανία έδειξε ότι τα παιδιά που ήταν λιγότερο ικανοποιημένα από τη ζωή τους με τον καιρό απέδιδαν μεγαλύτερη σπουδαιότητα στις υλιστικές αξίες. Η σχέση μάλιστα αυτή βρέθηκε να εξαρτάται από τον βαθμό έκθεσης των παιδιών στη διαφήμιση (Oprea et al., 2012). Υποστηρίζεται ότι οι νέοι χρησιμοποιούν την απόκτηση των υλικών αγαθών ως ένα μέσο για να διαχειριστούν την ανασφάλεια και τη χαμηλή ικανοποίηση από τη ζωή τους. Ωστόσο, η ικανοποίηση που προσφέρουν τα υλικά αγαθά είναι επιφανειακή με αποτέλεσμα να αυξάνει ακόμα περισσότερο το αίσθημα δυσαρέσκειας από τη ζωή τους (Kasser, 2016). Υπάρχουν όμως και μελέτες που υποστηρίζουν την αντίστροφη κατεύθυνση της σχέσης. Ο Sirgy και οι συνεργάτες του (2012) σε μελέτη ενηλίκων από επτά χώρες βρήκαν ότι τα άτομα που υιοθετούν υλιστικές αξίες τείνουν να προβαίνουν συχνότερα σε συγκρίσεις του επιπέδου ζωής και των αγαθών που διαθέτουν με αυτό ατόμων που διαθέτουν περισσότερα με αποτέλεσμα να αυξάνεται η δυσαρέσκειά τους.

Σε συμφωνία με προηγούμενες μελέτες (Chaplin & John, 2007. Richins & Dawson, 1992), βρέθηκε ότι η επένδυση σε υλιστικές αξίες σχετίζεται αρνητικά και με την αυτοεκτίμηση. Οι Chaplin και John (2007) μάλιστα υποστήριξαν ότι η αναπτυξιακή πορεία του υλισμού ακολουθεί αντίστροφη πορεία από την καμπύλη ανάπτυξης της αυτοεκτίμησης. Μάλιστα, σε μια πειραματική δοκιμασία οι ερευνητές κατάφεραν να μειώσουν τα επίπεδα υλισμού των συμμετεχόντων ενισχύοντας προσωρινά την αυτοεκτίμησή τους. Οι ίδιοι ερευνητές υποστηρίζουν ότι οι έφηβοι προσπαθούν να αντισταθμίσουν τα χαμηλά επίπεδα αυτοεκτίμησής τους και να χτίσουν την εικόνα τους μέσα από την απόκτηση υλικών αγαθών (π.χ. επώνυμα ρούχα) που προβάλλουν μια επιθυμητή εικόνα στους άλλους.

Ο υλισμός ως αξία ζωής εντάσσεται μέσα στο ευρύτερο αξιακό σύστημα του ατόμου και μάλιστα, σύμφωνα με τον Schwartz (1992), βρίσκεται σε συνάφεια με ορισμένες αξίες ενώ αντιτίθεται σε άλλες. Για παράδειγμα, ο υλισμός είναι ασύμβατος με την πνευματικότητα, τη θρησκευτικότητα και την προτεραιότητα στο κοινό καλό αλλά συμβατός με – και κοντά σε – αξίες που στοχεύουν στην προσωπική προβολή και επιτυχία, την ηδονή και την απόκτηση δύναμης και εξουσίας (Burroughs & Rindfleisch, 2002. Grouzet et al., 2005). Στην παρούσα μελέτη εξετάστηκε η σχέση του υλισμού με τον αξιακό προσανατολισμό των εφήβων σε ενδογενείς και εξωγενείς στόχους και προτεραιότητες. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι ο υλισμός έχει ισχυρή θετική συσχέτιση με εξωγενείς στόχους και αρνητική με ενδογενείς. Αυτό σημαίνει ότι ο προσανατολισμός σε υλιστικές αξίες είναι μέρος ενός ευρύτερου συστήματος αξιών που αποβλέπει στην ατομική προβολή και καταξίωση, στην απόκτηση πλούτου, φήμης και αναγνωρισιμότητας, ενώ αποθαρρύνει την επένδυση σε αξίες με επίκεντρο τον άνθρωπο, τις ανθρώπινες σχέσεις, την προσωπική ανάπτυξη και το κοινό καλό.

Αν και ο σχεδιασμός της μελέτης δεν μπορεί να αξιολογήσει τις διαφορετικές ερμηνείες που έχουν προταθεί για τις αρνητικές επιπτώσεις του υλισμού, το εύρημα ότι ο υλισμός σχετίζεται θετικά με εξωγενείς στόχους και αρνητικά με ενδογενείς φαίνεται να συνάδει με όσα πρεσβεύει η θεωρία του αυτοκαθορισμού (Deci & Ryan, 2000. Kasser, 2002). Ο προσανατολισμός σε ατομικιστικούς και υλιστικούς στόχους δεν αφήνει περιθώριο ικανοποίησης των

πραγματικών ψυχικών αναγκών του ατόμου, οι οποίες έχουν να κάνουν όχι μόνο με την προσωπική ανάπτυξη αλλά και με την κοινωνική προσφορά και τις γνήσιες ανθρώπινες σχέσεις.

Το αισιόδοξο εύρημα της μελέτης μας ήταν ότι οι ενδογενείς στόχοι συγκεντρώνουν υψηλή βαθμολογία στους εφήβους στη χώρα μας και ως εκ τούτου μπορούν να λειτουργούν αποτρεπτικά στην ανάπτυξη του υλισμού. Αυτό ίσως έχει να κάνει με το γεγονός ότι η ελληνική κοινωνία έχει ακόμα ισχυρό προσανατολισμό σε παραδοσιακές αξίες που δίνουν προτεραιότητα στην οικογένεια και τις ανθρώπινες σχέσεις. Αυτές οι παραδοσιακές αξίες μπορούν να αποτελέσουν ένα προστατευτικό ανάχωμα στο ολοένα αυξανόμενο κύμα του υλισμού. Άλλωστε, βρέθηκε ότι οι ενδογενείς στόχοι σχετίζονται θετικά με τους δείκτες ψυχικής ευημερίας που εξετάσαμε. Η Dittmar και οι συνεργάτες της (2014) από τη μετα-ανάλυση μεγάλου αριθμού μελετών βρήκαν ότι ο κύριος λόγος για τον οποίο ο υλισμός επηρεάζει αρνητικά την ψυχική ευημερία είναι ότι απομακρύνει τα άτομα από την ικανοποίηση των βαθύτερων ψυχολογικών αναγκών που έχουν να κάνουν με την αληθινή ανθρώπινη επαφή και την προσωπική ανάπτυξη.

Η παρούσα μελέτη ήταν μια διερευνητική προσέγγιση του υλισμού και της σχέσης του με την ψυχική ευημερία νεαρών εφήβων στη χώρα μας. Τα ερωτήματα που εγείρει η μελέτη του θέματος είναι περισσότερα από αυτά που απαντά. Θα είχε ιδιαίτερο ενδιαφέρον να μελετήσουμε π.χ. ποια είναι η αναπτυξιακή καμπύλη του υλισμού από την προεφηβική ηλικία έως την ενήλικη ζωή και ποιοι παράγοντες συντελούν στην εμφάνιση και ανάπτυξή του. Οι αξίες και το πρότυπο των γονέων, η πίεση από τους συνομηλίκους, η επιρροή των μέσων μαζικής επικοινωνίας και δικτύωσης είναι κάποιοι από τους παράγοντες που αξίζει να διερευνηθούν. Τα κοινωνικά και οικονομικά χαρακτηριστικά μιας κοινωνίας ενδέχεται επίσης να συνδέονται με την εμφάνιση του υλισμού. Ιδιαίτερα στη χώρα μας, που πλήττεται επί σειρά ετών από την οικονομική κρίση και που η οικονομία βρίσκεται καθημερινά στο επίκεντρο των ειδήσεων και των συζητήσεων, είναι αναμενόμενο η προσοχή όλων, μικρών και μεγάλων, να είναι στραμμένη στα οικονομικά στοιχεία της καθημερινότητας. Ίσως το ενδιαφέρον αυτό να πυροδοτεί τις υλιστικές αξίες και να εξαντλεί την ανθρώπινη ευημερία σε οικονομικούς όρους.

Τα ευρήματα της παρούσας μελέτης δείχνουν ότι ο υλισμός αναπτύσσεται νωρίς στην πορεία της ζωής, ενώ η σχέση του με δείκτες ψυχικής ευημερίας είναι αρνητική ήδη κατά την εφηβική ηλικία. Αν και η οικονομική ευρωστία μιας κοινωνίας είναι πολύ σημαντική για την ευζωία και την πρόοδο των πολιτών της, όταν η απόκτηση υλικών αγαθών γίνεται αυτοσκοπός, τότε παραμερίζει αυτά για τα οποία αξίζει να ζει κανείς.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Banerjee, R., & Dittmar, H. (2008). Individual differences in children's materialism: The role of peer relations. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 34(1), 17–31. <https://doi.org/10.1177/0146167207309196>
- Briggs, E., Landry, T., & Wood, C. (2007). Beyond just being there: An examination of the impact of attitudes, materialism, and self-esteem on the quality of helping behavior in youth volunteers. *Journal of Nonprofit and Public Sector Marketing*, 18(2), 27–45. https://doi.org/10.1300/J054v18n02_02
- Burroughs, J. E., & Rindfleisch, A. (2002). Materialism and well-being: A conflicting values perspective. *Journal of Consumer Research*, 29, 348–370. <https://doi.org/10.1086/344429>
- Chan, K. (2013). Development of materialistic values among children and adolescents. *Young Consumers*, 14(3), 244–257. <https://doi.org/10.1108/YC-01-2013-00339>
- Chan, K., & Prendergast, G. P., (2008). Social comparison, imitation of celebrity models and materialism among Chinese youth. *International Journal of Advertising*, 27(5), 799–826. <https://doi.org/10.2501/S026504870808030X>
- Chaplin, L. N., & John, D. R. (2007). Growing up in a material world: Age differences in materialism in children and adolescents. *Journal of Consumer Research*, 34, 480–493. <https://doi.org/10.1086/518546>
- Coleman, J. C. (2011). *Ψυχολογία της εφηβικής ηλικίας* (Η. Γ. Μπεζεβέγκης, Επιμ., Μ. Κουλεντιανού, Μτφρ.). Gutenberg. (Έτος έκδοσης πρωτοτύπου 2011).
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The “what” and “why” of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behaviour. *Psychological Inquiry*, 11, 227–268. https://doi.org/10.1207/S15327965PLI1104_01
- Diener, E., Emmons, R. A., Larsen, R. J., & Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale. *Journal of Personality Assessment*, 49(1), 71–75. https://doi.org/10.1207/s1532752jpa4901_13

- Dittmar, H. (2008). *Consumer culture, identity and well-being: The search for the “good life” and the “body perfect”*. Psychology Press. <https://doi.org/10.4324/9780203496305>
- Dittmar, H., Bond, R., Hurst, M., & Kasser, T. (2014). The relationship between materialism and personal well-being: A meta-analysis. *Personality Processes and Individual Differences*, 107(5), 879–924. <https://doi.org/10.1037/a0037409>
- Easterbrook, M. J., Wright, M. L., Dittmar, H., & Banerjee, R. (2013). Consumer culture ideals, extrinsic motivations, and well-being in children. *European Journal of Social Psychology*, 44, 349–359. <https://doi.org/10.1002/ejsp.2020>
- Flouri, E. (2004). Exploring the relationship between mothers’ and fathers’ parenting practices and children’s materialistic values. *Journal of Economic Psychology*, 25, 743–752. <https://doi.org/10.1016/j.joep.2003.06.005>
- Goldberg, M. E., Gorn, G. J., Peracchio, L. A., & Bamossy, G. (2003). Understanding materialism among youth. *Journal of Consumer Psychology*, 13(3), 278–288. https://doi.org/10.1207/S15327663JCP1303_09
- Grouzet, F. M. E., Kasser, T., Ahuvia, A., Fernandez-Dols, J. M. F., & Kim, Y., Lau, S., Ryan, R. M., Saunders, S., Schmuck, P., & Sheldon, K. M. (2005). The structure of goal contents across 15 cultures. *Journal of Personality and Social Psychology*, 89, 800–816. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.89.5.800>
- Kasser, T. (2002). *The high price of materialism*. MIT Press.
- Kasser, T. (2016). Materialistic values and goals. *The Annual Review in Psychology*, 67, 489–514. <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-122414-033344>
- Kasser, T., & Ryan, R. M. (1993). A dark side of the American dream: Correlates of financial success as a central life aspiration. *Journal of Personality and Social Psychology*, 65, 410–422. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.65.2.410>
- Kasser, T., & Ryan, R. M. (1996). Further examining the American dream: Differential correlates of intrinsic and extrinsic goals. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 22(3), 280–287. <https://doi.org/10.1177/0146167296223006>
- Kasser, T., Ryan, R. M., Zax, M., & Sameroff, A. J. (1995). The relations of maternal and social environments to late adolescents’ materialistic and prosocial values. *Developmental Psychology*, 31(6), 907–914. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.31.6.907>
- Ku, L., Dittmar, H., & Banerjee, R. (2014). To have or to learn? The effects of materialism on British and Chinese children’s learning. *Journal of Personality and Social Psychology*, 106(5), 803–821. <https://doi.org/10.1037/a0036038>
- Nairn, A., Ormrod, J., & Bottomley, P. (2007). *Watching, wanting, and well-being: Exploring the links. A study of 9- to 13-year-olds*. National Consumer Council.
- Oprea, S. J., Buijzen, M., & Valkenburg, P. M. (2012). Lower life satisfaction related to materialism in children frequently exposed to advertising. *Pediatrics*, 130, e486–e491. <https://doi.org/10.1542/peds.2011-3148>
- Richins, M. L. (2004). The materialistic values scale: Measurement properties and development of a short form. *Journal of Consumer Research*, 31, 209–219. <https://doi.org/10.1086/383436>
- Richins, M. L., & Dawson, S. (1992). A consumer values orientation for materialism and its measurement: Scale development and validation. *Journal of Consumer Research*, 19(3), 303–316. <https://doi.org/10.1086/209304>
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self-image*. Princeton University Press.
- Schor, J. B. (2004). *Born to buy: The commercialized child and the new consumer culture*. Scribner.
- Schwartz, S. H. (1992). Universals in the content and structure of values: Theory and empirical tests in 20 countries. In M. Zanna (Ed.), *Advances in experimental social psychology* (Vol. 25, pp. 1–65). Academic Press.
- Sheldon, K. M., & Kasser, T. (1995). Coherence and congruence: Two aspects of personality integration. *Journal of Personality and Social Psychology*, 68(3), 531–543. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.68.3.531>
- Sirgy, M. J., Gurel-Atay, E., Webb, D., Cicic, M., Husic, M., Ekici, A., Herrmann, A., Hegazy, I., Lee, D.-J., & Johar, J. C. (2012). Linking advertising, materialism, and life satisfaction. *Social Indicators Research*, 107, 79–101. <https://doi.org/10.1007/s11205-011-9829-2>
- Twenge, J. M., & Kasser, T. (2013). Generational changes in materialism and work centrality, 1976–2007: Associations with temporal changes in societal insecurity and materialistic role modeling. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 39(7), 883–897. <https://doi.org/10.1177/0146167213484586>

Materialistic values and well-being among Greek adolescents

Ekaterina N. KORNILAKI¹

¹Department of Preschool Education, University of Crete

KEYWORDS

Adolescence
Life satisfaction
Materialism
Self-esteem
Well-being

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the prevalence of materialistic values among Greek adolescents and its associations with well-being measures, such as life satisfaction and self-esteem. Materialistic values were investigated within the wider context of their life goals and aspirations. A growing body of evidence in adults suggests that a strong focus on materialistic values is associated with low self-esteem, depression, problems of psychosocial adjustment and lower life satisfaction. Four hundred sixty-eight adolescents aged 13-15 years completed a structured questionnaire entailing the Material Values Scale (Richins, 2004), Rosenberg's (1965) global Self-esteem Scale and the Satisfaction with Life Scale (Diener et al., 1985). Young adolescents' life goals and aspirations were measured with the Aspiration Index (Kasser & Ryan, 1993) assessing the relative strength of intrinsic versus extrinsic aspirations. The findings of the study suggest that investment in materialistic values was associated with lower self-esteem and life satisfaction. Materialism was related to extrinsic life aspirations. The interpretation of the findings and their implications on adolescents' well-being are discussed.

CORRESPONDENCE

Ekaterina Kornilaki
University of Crete
Department of Preschool
Education, Gallos University
Campus, Rethymnon, Crete,
GR-74100, Greece
Email: ekornilaki@uoc.gr